

Lietuvos Pajūris

MAŽAJAI LIETUVAI SKIRTAS „LAISVOSIOS LIETUVOS“ PRIEDAS
THE „LAISVOJI LIETUVA“ SECTION LITHUANIA MINOR

Nr. 81 VII METAI

S P A L I S

(XIX METAI) 1988

SUNKAUS DARBO UŽBAIGTUVĖS

Dagos arba, kaip mes sakydavome, Piūties šventė pas mus būdavo spalio mėn. pradžioj. Dar šiandien, gyvendami toli nuo savo tėvų namų ir laukų, prisiminame tuos palaimos pilnus laikus, kuriuose su gilia pagarba dėkodavom Aukščiausiam už mums taip dosniai suteiktas gerybes.

Šioje retoje, gerai išlaikytoje nuotraukoje, matome šeiminkus ir talkininkus, baigusius iškūlimo darbus ir pozuojančius fotografui. Iš aprėdo ir veidų matome jaunų ir senų mūsų tėviškės gyventojų tipingus veidus. Nuotrauka daryta apie 1936 metus Redveikių ūkyje, Dumpiškių kaime. Viršutinėj eilėj, ketvirta iš kairės, ona Redveikytė, 1938 metų garsioji Lietuvos dviartininkių čempionė. Prie svarstyklių ir su maišu ant pečių Toronto Maž. Lietuvos veikėjos ir mokytojos, Ievos Toleikytės – Adomavičienės, broliai.

Daugelis nuotraukoje matomų tėvynainių pateko į karo sukurius ir nevisų likimas žinomas. Minėtoji O. Redveikytė jau ilgus metus randasi vienoj Vak. Vokietijos prieglaudoje ligos kamuojama.

Užbaigtuvės, žinoma, buvo atšvęstos su vaišėmis, su statine alaus ir kt. Dabar šeiminkas gospadorius ir šeimyna, kurie nuo pat dagojimo iki iškūlimo turėjo mažai laiko, žiemai artėjant, galėjo atsikvėpti, pailsėti.

VISKAS BRUTALIAI NUBRAUKTA, NUTRINTA

Maskvai sulaužius 1945 m. Potsdamo susitarimą ir pasisavinus visus šiaurinius Rytprūsius su Mažąja Lietuva, Mažosios Lietuvos klausimas ilgą laiką ok. Lietuvoj buvo tabū. Tik, dešimtmečiams praėjus, vėl buvo apie ją pradėta užsiminti. Bet ir tai labai atsargiai, nedrąsiais, kad tik nesupykinus ten išikūrusio didžiojo "brolio" ruso. Pvz. Vytauto Šilo ir Henriko Samboros lituanistinio vadovo PO MAŽĄJĄ LIETUVĄ rankraštis, kuriame autoriai atskleidžia įvairiose Maž. Lietuvos vietovėse gilių lietuvybės pėdsakų ir skatina lietuvį apkelti Mažąją Lietuvą, daugel metų išgulėjo stalčiuje, ok. Lietuvos

leidyklos neišdrįso vadovo išleisti. Tat kai kaip nuostabu, kad lyg per kokią staigą ilū žusią užtvarą šiandien ok. Lietuvoj pasi-pila daugybė apie Mažąją Lietuvą diskusinių ir istorinių straipsnių, viešai reikalaujama sugrąžinti mūsų tautos garsiam poetui jo buvusios gyvenvietės pavadinimą, nuolat naujai iškeliami Mažoj Lietuvoj veikę lietuviški veikėjai, prisimenama jų gyvenamosios vietos, ieškomi jų kapai.

Vienas toks dėmesingas straipsnis – laiškas, po antrašte "Ar Lietuvai neskauda?" tilpo š. m. LITERATŪRA IR MENAS savaitraščio 36-me numeryje. Autorius Gintaras Visockas, pergyvena ir

yra labai susirūpinęs, kad nežiūrint viso to, kas daroma, šių dienų ok. Lietuvos jaunimas labai mažai žino apie Mažąją Lietuvą.

Toliau, iš politinio aspekto, jis švelnioj, bet labai aiškioje ir suprantamoje formoje rusams kolonistams, ypatingai Mažoj Lietuvoj gyvenantiems rusų rašytojams ir kultūrininkams, duoda suprasti, kad jie įsitaisę ir gyvena užgrobtose lietuviškose žemėse, ir kad ten esantys lietuviški istoriniai paminklai niekad nemustos jiems šito priminti. Patiekiame ypatingas šio straipsnio ištraukas. Kai kurie žc džiaį redaktoriaus pabraukti.

* * *

SVARBU, KAD GAVO PRIZĄ...

Koks visai kitas dagos nuėmimo ir iškūlimo vaizdas šiandien mūsų tėviškės laukuose, šiuo atveju Pagėgių apylinkėje. Nuotaukoje ok. Lietuvos komunistų partijos rajoninis atstovas Locaitis įteikia pereinamą prizą geriausia kombainininkui, Antanui Bladaičiui. Pagėgiškiai pasiryžę prikulti 3330 tonų grūdų, o sandėliai, kaip rašoma jų pačių spaudoje ("Pamarys"), gali sutalpinti tik 700 tonų (!). Kaip jau įprasta, tenka, ant greitujų, ieškoti kitų vietų, kur grūdus patalpinti. O kaip kai kurios grūdų patalpinimo vietos atrodo, jau matėme "L. P-ryje" (Nr. 47, psl. 379) - "Taip pūva Stoniškių sovchozo grūdai."

Šilutės organas šitaip pasipiktina: "Švėkšnoje pastatė didžiausią prtį, o maudytis nėra kam (....), geriau būtų statę grūdų, trašų sandėlius."

Bet jau tokia yra komunistų giriama ir kitiems peršama tvarka, dėl kurios komunistui Bladaičiui, greičiausiai, nei šilta, nei šalta: svarbu, kad jis iškūlė, lenktyniaudamas gavo prizą... garbės lakštą ir dar šiek tiek pinigų. Gaila, bet tol, kol žemdirbiai ir toliau užsiims vienas kitam medalių prisegimais, ar kitais vaikiškais dalykais, kol neatsisakys Lenino didžiųjų "pamokymų", tol jie savo darbu neikad neprilygs tokiems darbštiems žemdirbiams, kaip buvusiems mūsų krašto ūkininkams ir jų talkininkams.

"Nedrąsiai pamažu pildosi kai kurios viltys, norai, troškimai...vis daugiau gražių primirštų žodžių, sąvokų sugrįžta, mažiau pompastikos, pretenzingumo, ne- nuoširdumo mūsų gyvenime... Drįstame prabilti net apie tai, kas mums jau nebe- priklauso, ką istorijos sukuriuose praradome.

Štai Mažoji Lietuva, likusi tik istorijos, literatūros vadovėliuose, vieno kito sąmonėje, atmintyje. Tautai jau beveik neskauda, kad M. Mažvydo, K. Donelaičio kapai - ne Lietuvoje, net ne Mažoj Lietuvoje. Mums jau beveik vis tiek, kad ten, kur "Herkus Mantas, kur palaidota narsi tauta" (S. Nėries žodžiai), nūnai neliko beveik jokio regimo mums šventos praeities pėdsako. Viskas brutaliai nubraukta, nutrinta. Žinau apie pagirtinas nedrąsias pastangas ieškoti pirmosios lietuviškos knygos autoriaus kapo, kad daug padaryta ir daroma Tolminkiemyje (atsiprašau - Čistyje Pruduose).

Ir vis dėlto liūdna, kai pavartai žinyną vadovą KALININGRAD, išleistą 1983 metais, kai išeini iš Kaliningrado srities istorijos ir meno muziejaus, eini Bumažna- jos, Juridičeskajos, Jabločnajos, Vagono- strojitel'najos...gatvėmis arba atvažiuoji į Nemaną, Černiachovską, Gvardeiską... Niekas - nei žinyne, nei muziejuje, nei gatvėse - jokio regimo prūsiškos, lietu- viškos praeities pėdsako... Muziejuje su- žinai, kad Žalgiris - tai bendra rusų, len- kų ir tik paskui lietuvių pergalė...

Taip yra. Ar taip turi būti?

(...) Dabar aš pradėdau suvokti, kad, sprendami Mažosios Lietuvos įamžinimo klausimus, mes turime veikti dviem kryp- timis. Oirmiausia, žinoma, patys čia, Lietuvoje nebūkime abejingi prarasto kra- što kultūrai, istorijai, apie kurią plačioji visuomenė, jaunimas beveik nieko nežino. Tik vieną kitą iškylų faktą. Mažvydas, pir- moji lietuviška knyga, Donelaitis, Vydū- nas... Štai ir visa mūsų - dešimčių tūk- sančių - išmintis.

... Mums tik tiek žinoti aiškiai per ma-

žą. Pagaliau net tas "tik tiek" - labai va- dovėliška, apibendrinta, be kvapo ir spal- vos, kuriuos pajuntame ir pamatome, ap- silankę mieste, gatvėje, muziejuje, susi- jusiu su tuo ar kitu kultūros veikėju, kul- tūros faktu. Ar daug kas iš mūsų matė bažnyčią, kurioje krikščio Vytautą, namą, kuriame sirgo Kazimieras Būga, gyven- vietę, kur žuvo, o gal ir palaidotas H. Man- Mantas? Ar žinome, kur stovi niekieno neprižiūrimas paminklas ulonų pulko ka- riviams - lietuviams, žuvusiems per Pirmąjį pasaulinį karą, ar visi skaitėme Jurgio Zauerveino "Lietuvinkai mes esam gimę" - Mažosios Lietuvos lietuvių himną?

Daugelis turėtų prisipažinti, nežino- me, negirdėjome, niekas neatkreipė mūsų dėmesio į tokias "smulkmenas". Todėl ne mažai tikimės iš spaudai rengiamo Vytau- to šilo ir Henriko Samboros knygos MAŽOSIOS LIETUVOS KULTŪROS PĖD- SAKAI KALININGRADO SRITYJE, kuri yra kitų metų "Minties" plamuose."

O kad ir dabartiniai šiaurinių Rytprusių rusiški okupantai bei kolonistai žinotų apie to krašto lietuvišką praeitį, G.Visoc- kas siūlo anksčiau minėtų autorių parašytą vadovą išversti į rusų kalbą. Be to jis ragina, kad visi, jų tarpe Karaliaučiaus, lietuviai reikalautų mieste kultūros centro "Lietuva" pavadinto lietuviško restorano, lietuviškos bibliotekos, būtų pastatytas Donelaičio paminklas ir t. t.

Pabaigoj jis rašo.

"Straipsnio pradžioje buvau pasakęs, kad Lietuvai jau beveik neskauda dėl Mažosios Lietuvos. Labai džiaugčiausi, jeigu mane užpultų savaitraščio skaitytojai sakydami - netiesa, mes norime, atvažiuavę į Kali- ningradą, padėti gėlių prie H. Manto ar K. Donelaičio paminklų, nusifotografuoti Vy- dūno, S. Rapalio gatvėse, matyti res- tauruojamas mūsų bažnyčias - mūsų kul- tūros ir istorijos paminklus..."

Pereitame "L. P-rio" numeryje rašėme apie Simoną Daką (Dach) ir apie jo iš Ta- ruvos (Tharau) kilusiai mergelei Anelei

skirtą eilėraštį. Štai ką užtinkame apie pačią Taravos vietovę Šilo ir Samboros rankraštyje PO MAŽĄJĄ LIETUVĄ.

"TARUVA - Tarau, nuo 1939 m. Eri- sthof. Netoli Taruvos buvo notangų romu- va. Apie tai rašo Matas Pretorijus: "Ma- nau, Notangų vidury, kur dabar Šv. Trejy bės vienuolynas, buvo ažuolas Romovė. Jis buvo 6 mostų storio. Viršūnė labai pla- ti ir tanki, kad pro ją negalėjo nei pralyti, nei prasnigti. Ir žiemą jis žaliuodavo. Ja- me buvo trys drevės su dievų atvaizdais. Viena - dievaičio Pikulio su ilga, žila bar- zda vainikuoto balta skepeta... Antroji dre- vė - Perkūno. Jis atrodė piktas vyras, rau- donas kaip ugnis, juoda ir garbanuota bar- zda, vainikuotas liepsnų vainiku. Trečioj Patrimpo - jauno vyro, be barzdos, vaini- kuotas varpomis, linksmi besijuokiančia. Prie šio ažuolo gyveno Krivaitis, o aplink - vien vaidilos."

Matas Pretorijus, kilimo iš Klaipėdos, buvo kunigas ir Jono Bretkūno vaikaitis. Buvo vienas iš įžymiausių XVII a. Mažo- sios Lietuvos istorikų. Rinko etnografinę medžiagą. Parašė unikalių lituanistinę vei- kalą PRUSIJOS GROŽYBĖS... Plačiai ap- rašė senovės lietuvių papročius, pateikė smulkiosios tautosakos pavyzdžių. Štai ne- didelė jų ištraukėlė:

"...atėjo žilas vyras iš Stalupėnų apy- linkės ir, pastebėjęs, kad kertant ažuolą, iš jo eina kibirkštys, pasakė, kad jo ne- vartočiau namų slenkščiu, nes namas ga- lis nukentėti nuo ugnies. Į tokius ažuolus trenkias perkūnas. Jie dega nors drėgni ir įsalę, nes juose yra šventa ugnis. Po to paėmęs keletą žalių skiedrų, kelis kar- tus padaužė akmeniu, tuojau jas truputį patrynė ir skiedros užsidegė, kad net aš nusigandau, pamatęs, jog senis moka žy- niauti... o pavasariop kilo gaisras ir tie ažuolo medžiai tikrai sudegė... Po uolaus klausinėjimo vienas nadržvis pasakė, kad jo protėviai pažino vaidilas, kurie Dievo garbei ugnį kūrė. O jei ta ugnis užges- davo, tai įžiebavo iš tokio ažuolo. Patek- ti prie tokio ažuolo yra laimė."

Veikale pasitaiko ir kuriozų: antai au-

ŽINIOS IR KOMENTARAI

GRITA BUNTINENĖ-SUKAKTUVININKĖ
Wasaga. Š.m. rugsėjo 29 d. Wasagoje, Ontarijos provincijoje, Grita Buntinienė atšventė savo 80-tąjį gimtadienį. Iš toliau gyvenančiųjų giminių, jubilatę pasveikinti atvyko Maž. Lietuvos Rezistencinio Sąjūdžio Garbės Pirmininkas, Prof. Martynas Brakas iš Sioux Falls ir Ramūnas Brakas iš New Yorko. Iš Montrealio atvyko Ansas Lymantas su žmona. Trumpame savo sveikinimo žodyje jis prisiminė Klaipėdos laikus ir ten rengiamas šventes, kuriose solenizantė aktyviai dalyvavo. Ta proga prisiminė ir jos a.a. vyrą Bernardą, kuris savo muostabiais būriavimo sugebėjimais nepriklausomybės laikais garsino lietuvių vardą Pabaltijoj, Anglijoje ir tarptautinėse regatose, iškovodamas Lietuvai didelius laimėjimus būriavimo sporte.

Jai buvo palinkėta geros sveikatos, daug gražių metų ir palaimos ateičiai. Gražiomis sukaktuvių vaišėmis rūpinosi p. Buntinienės anūkė.

PASITARIMAS DĖL LEIDŽIAMO VEIKALO

Wasaga. Atšventus G. Buntinienės jubiliejų, buvo pasitarta ir Mažosios Lietuvos Fondo reikalais. Tarp kitų, pasitarime dalyvavo M.L.F. pirm. A. Lymantas ir leidžiamo veikalo SAUGŲ TARMĖ redakcinės komisijos pirmininkas, prof. M. Brakas. Šiuo metu skaitoma veikalo korektūra. Kaip mokslinis, kalbinis veikalas, su daugelį rūšių ženklais, jis pareikalauja ir atidumo ir nemažai taisymo. Tačiau visi buvo tos nuomonės, kad šio veikalo mokslinė vertė su įkalbėtomis juostelėmis yra vienintelė šios rūšies. Jo parašyti šiandien jau nepajęgtų nė geriausi ok. Lietuvos kalbininkai.

Ta proga visi juto padėką fondo tarybos pirmininkui, inž. V. Žiobriui, kuris gyvendamas Chicagoje, seka veikalo eigą spaustuvėje ir skaito pirmąsias jo korektūras.

"Lietuvos Pajūrio" redaktorius A. Lymantas dar trumpai nušvietė visai naują susidariusią padėtį dėl tolimesnio laikraščio - priedo leidimo ir padarytas jo, kaip redaktoriaus, išvadas.

KLAIPĖDOS KRAŠTO VOKIEČIŲ PABĖGĖLIŲ PIRMININKAS IR KAI KURIE VALDYBOS NARIAI APSILANKĖ OK. KLAIPĖDOJ

Klaipėda. A.d.M. (Arbeitsgemeinschaft der Memellaender) pirmininkas Herbert Preuss ir nariai š.m. birželio 12-19 d.d. su turistine grupe lankėsi ok. Lietuvoje, taip pat ir Klaipėdoje. Š.m. "Memeler Dampfboot'e" jis paskelbė savo ir grupės kelionės išpūdžius. Matyt, kad vietiniai klaipėdiškiai buvo atkreipę ypatingą dėmesį į iki šiol taip vadinamus, klaipėdiškius "revanšistus". Jie vokiečius laivu pavažinėjo po Kuršių marias, nuvežė juos

iki Juodkrantės, bet į krantą neišlaipino. Už tai kompensavo jiems kitaip: po kelionės nuvežė atgal į viešbutį vakarienei, bet vakariene buvo valgoma savo laiku Klaipėdos vokiečių prekybininkų, prokuristų, aukštesniųjų valdininkų mėgiamiausiame restorane "Fischers Weinstuben", dabar pavadinta "Žuvėdra".

"Patalpas greit atpažinome", - rašo detales prisiminantis Preuss. "Gale, kai rėj pusėj, dar tebestovi mažas į sceną pa-našus pakilimas. Nuo lubų, kurios pakeistos, tebekabojo didelė stiklinė kamuolio formos lempa. Ji man priminė aną apvalią stiklinę lempą, kuri kabojo prieš karą. Lempa tada sukosi, o jos įvairiaspalviai stiklai refektavosi sienose, kai mes šeštadieniais ar sekmadieniais rinkdavomės "penktos valandos" šokiams."

SCENA IŠ STATOMO FILMO VILIUS KARALIUS

Aktoriai: Anskis - Ramūnas Žiliasukas, Vilius - Kęstutis Žilinskas, Grėtė - Rimantė Krūliavičiūtė, Martynas - Dalius Merinas.

Po vakarienės klaipėdiečiai vokiečiai buvo nuvežti į Žvejų kultūros namus Smeltėje. Ten juos jau prie durų pasitiko su muzika ir sūrių užkanda. Po to jie buvo iškilmingai įvesti į salę. Programoje pasirodė įvairios folklorinės grupės, pasi-puošusios gražiais tautiniais rūbais. Ant galo šokti buvo pakviesti ir svečiai. Turi stai kalbėjosi su vietiniu jaunimu, iš kurio daugelis kalbėjo vokiškai.

Hapag Lloyd'o turistinių kelionių atstovas Radziwill buvo viskam pasiruošęs. Kai šeimininkai prašė padainuoti ir vokiškų dainų, jis išdalino jau iš anksto paruoštus vok. dainų tekstus. Šeimininkams akompanuojant, lietuvių apsupti, senieji "memellaender'iai" padainavo "Anele iš Tharau" ir dar keletą vokiškų dainų. Sudainavus vokiškų ir lietuviškų atsisveikinimo dainų, anot Preuss, užsibaigęs, visiems didelį išpūdį padaręs, subuvimas ir pasimatymas.

FILMAS APIE VILIŲ KARALIŲ

Šilutė. Neseniai užbaigtas televizijai skirtas filmas. Jis statytas pagal Maž. Lietuvos rašytojos, Ievos Simonaitytės romaną "VILIUS KARALIUS". Laikraščio "Pamarys" korespondentui užklausius režisierį Vidmantą Bačiulį, kodėl jis dabar sumanęs statyti filmą, gautas toks režisieriaus atsakymas:

"Kodėl VILIŲ dabar statau? Ogi, kad jau seniai reikėjo. Pašturpau patyręs, kaip mes nežinome savo istorijos. Perėjau mu-

ziejus, atrodo, ir ten Mažoji Lietuva niekam nereikalinga. Nežino muziejininkai, kuo vilkėjome, iš ko valgėme. Skaudi vieta ta Mažoji Lietuva. Kai buvo gyva Ieva Simonaitytė, ruošiau laidą apie ją. Šviežiai, nebe vaikiškai perskaičiau VILIŲ KARALIŲ, ir visai kitoks supratimas, jausmas radosi... Vargu bau, be Simonaitytės turėtume iš ko atkurti amžiaus pradžios šio krašto papročius, relikvijas, žmonių būdą. Pačiam be galo įdomu tai."

Korespondentas pastebi, kad menininko sažinė liepė V. Bačiuliui statyti filmą. Jaunimas nebesupranta, kasgi tie lietuvininkai, romanas jiems nuobodus, širdies neužgauna. O pasak režisieriaus, tai senoji baltų kalba, mūsų kultūros šaknys, raštija, dvasinis gyvenimas, atėję iš Mažosios Lietuvos ir turi būti arčiau mūsų, kad liktume neabejingi, kaip gyveno, kurtė, mylėjo tie žmonės. Esą pravartu, pasižiūrėti į Grėtę, į senąją Karalię -

nę, jos yra tvirtumo, stiprumo, žmogiškos ištvermės pavyzdys. Kaip ir visas kraštas, keletą šimtmečių vokiehtintas, bet išlaikęs ir dvasingumą, ir kalbą, ir tautiškumą...

Režisierius dar pasakoja, kaip stengtasi sukurti anuometinę atmosferą, netgi kvapą... o filmo operatorius Zigmas Gružinskas, išimylėjęs šį kraštą ir jo žmones, filmavęs ne tik dvasiškai, bet ir vizualiai gražius žmones.

Reikia tikėtis, kad ir užjūryje gyvenantys klaipėdiškiai kada nors galės netik pamatyti šį savo kraštui artimos tematikos filmą, bet ir jį tinkamai įvertinti - recenzuoti.

NE, NEGALIMA MAUDYTIS JŪROJE..

Palanga. Žymus mūsų rašytojas, tautosakininkas ir lituanistas, Liudvikas Ju-cevičius, pereiname šimtmečiuje 1837 m. rašė: "Kiekvieno pirmą kartą atvykstancio į Palangą pareiga aplankyti žvėgajį pajūrį, įkopti į Birutės kalną, nes tos vietos daugiausia dėmesio vertos... Liepos ir rugpjūčio mėnesį čia viskas atgyja, viskas įgauna naują vaizdą: įvairiaspalvės palapinės apkloja visą jūros krantą, ir tūkstančiai nimfų, išėjusių apie 9 val. ryto maudytis, žaidžia su jūros bangomis..."

Visai kitaip Lietuvos pajūryje šiandien. Skaitome KOMJAUNIMO TIESOJ: "Žmonės sunerimę, išgirdę gandas, kad negalima maudytis Baltijos jūroje. Pasirodė, kad visokie įsigyti kelialapiai į Palangos

torius primeta lietuviams "nedorą" palinkimą dažnai praustis pirtyje ir vantomis vanotis.

M. Pretorijui klebonaujant Nybudžiuose jo dukterė su bermu sugyveno kūdikį. Tėvo išplakta, nuėjusi į daržinę pasikorė. Prasidėjus tardymui Pretorijus pasitraukė į Lenkiją ir ten tapo Lenkijos karaliaus istoriografu ir sekretoriumi.

poisio namus, vilas buvo išduoti neorganizuotai, padėties neištyrus. Sanitarijos ir epidemiologijos stoties vyr. gydytojas Z. Paulauskas patvirtino, kad su jūra – dalykai liūdni... Anot jo, vanduo vieną dieną švaresnis, kitą – jau prie sanitarinės normos ribos. Todėl tai vienas, tai kitas uždaromi paplūdimiai. Daug įtakos turi Nemuno ir jūros užteršimas ties Klaipėda. Buvo uždrausta maudytis prie Girulių ir Danės upėje.

Pamarys

LIETUVOS KOMUNISTŲ PARTIJOS ŠILUTĖS RAJONO KOMITETO IR RAJONO LIAUD

Kaip jau pasaulio ir ok. Lietuvos spaudoj rašyta, buvo suruošta Baltijos jūros gelbėjimo diena. Š.m. rugsėjo 3 d. tūkstančiai žmonių rinkosi prie Baltijos jūros ir ją apkabino rankomis. Nuo šios demonstracijos susilaikė tik rusai, greičiausiai todėl, kad tokio pobūdžio pabaltiečių renginiai tampa su tautiniais reikalais.

Dvi valandas buvo susikaupta ar dainuojamos tautinės dainos. Kai baigėsi žmonių vilties (o gal ir nevilties) demonstracija, ištūstėjusioje jūros pakrantėje, tarp išmestų dumblių ir dumblialaiškių, tarp atneštų eglių šakelių, pasiliko nudegusių žvakių likučiai...

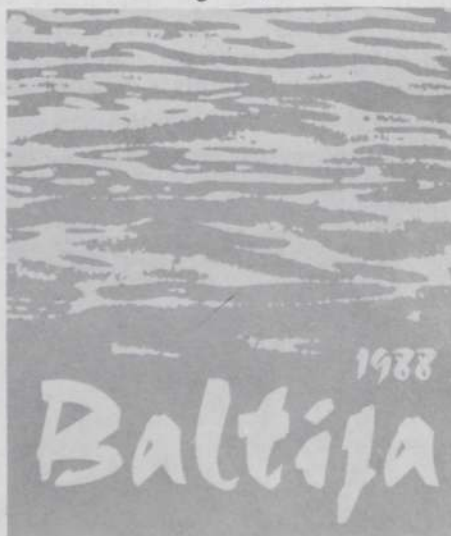
METRAŠTIS "BALTIJA"

Vilnius. Jau keli metai, kaip Vilniuje veikiantis laikraščių ir žurnalų susivienijimas "Periodika" išleidžia Klaipėdos kraštui skirtą almanachą BALTIJĄ. Metraštinis minkštasis viršeliais, 150 psl., ok. Lietuvoje įprastų žurnalų formato. Užsienyje metraštinis negalima nei gauti, nei užsi sakyti. Nors jo tiražas ir skelbiamas 20 000, bet pagal tarybinių biurokratų tvarką nustatytu laiku neužsisakius, net ok. Lietuvos knygynuose jo negalima gauti pirkti. "Lietuvos Pajūris" aplinkiniams ke- liais tik dabar gavo šių metų leidinį.

Pirmasis almanachas turinio atžvilgiu buvo gana kritiškai įvertintas. Šių metų almanache tipiškų ir senų įprastų komunistinei propagandai rašliavos stiliumi rašo Vytautas Bajoras. Rašydamas apie Klaipėdos uostą, jis žongliuoja skaičiais. Pav. 1936 m. į Klaipėdą buvo įvežta 810 666 tonos krovinių, o (žiūrėk!) 1986 m. Klaipėdos jūrų prekybos uosto krovinių apyvarta viršijusi 6 milijonus tonų. Pernai ji padidėjusi net 2 milijonais tonų. Suprask – visur tik komunistinis laimėjimas. Todėl džiaugiasi šiais skaičiais sovietų ištreniruotas propagandistas, nė vienu žodžiu ne užsimindamas, kad su uosto išsiplėtimu, didėja ir rusų bei kitų, taip vadinamų, "brolišių" tautų išgalėjimas mūsų pajūryje, kad atvežamas milijoninio tonažo prekės tarnauja tik Sovietų Sąjungos sunkiosios pramonės sritims, kad tonažo didėjimas prisideda prie marių užteršimo ir kad 1936 m. Nepr. Lietuva, puikiai apsidėdama be jai užkrautos bolševikinės gigantomanijos, visgi negyveno nedideklių ar tuščių lentynų laikotarpiais, kaip dabar jau ir viešai musiskundžiama Sovietų Sąjungoj. Tai tik vienas sovietinio propagandisto Vytauto Bajoro iškeltas aspektas.

Įdomesnis ir istorinės reikšmės turi Lietuvos Simonaitytės memorandumo tekstas apie senųjų klaipėdiečių padėtį tuoj po An-

trojo pasaulinio karo. Po to seka kelios novelės, poezija. Bernardas Aleknavičius savo įprastame nostalginiame stiliuje pa- vaizduoja klaipėdiečių Dovilų šeimą. Ir kaip gaila, kad ir jis musirašo bevaizduodamas šį mums pažįstamą lietuvininką. Skaitytome, kaip senasis Dovilas jo bute susirinkusiems Pirmojo pasaulinio karo belaisviams rusams iš gretinos stubos atneša nedidelio formato ploną knygėlę, "Komunistų manifestą," ir kaip belaisviai įninka jį skaityti, diskutuoti ir t.t. Gaila, labai gaila, kai užtinki tokią, pagal komunistinį kurpalių parašytą mūsų kraštelio žmonių apybraižą. O, rodos, ir rašyto – jams, žurnalistams ok. Lietuvoje šiandien atėjusi "atvirumo" gadynė. Bet jos almanache BALTIJA dar nejaučiama.

Kiek įdomiau skaityti pagal mėnesius surašytus pereitų metų Klaipėdos krašte įvykusių kultūrinių parengimų datas. Kas liečia almanacho vaizdinę medžiagą, antrame puslapyje matome didelį ir išsižergusį, "Klaipėdos" viešbučiui nugarą atsukusį, įprastą sovietinės okupacijos simbolį – akmeninio Lenino statulą. Šiaip, kiti puslapiai daugiausia užpildyti su 40 foto grafo K. Mizgirio nuostabiais Kuršių nerijos vėjų smėlyje supūstais įvairiaformiais ornamentais ir kopų vaizdais. Aukštai verti – nant K. Mizgirio darbą (tarptautinėse fotografų parodose apdovanotas net aukso medaliu), vis tik būtų buvę malonu pamatyti ne vien tik smėlio, bet ir kitų pajūrio krašto gražių vaizdų.

IEŠKOMA PLOKŠTELĖ

Chicago. Saugodamas mūsų kultūros palikimą, Vydūno Jaunimo Fondas yra sukaupęs daug Dr. Vydūno raštinio palikimo: laiškų, straipsnių, knygų. Tarp kitko turima magnetofono juosta su Vydūno kalba. Balsas yra originalus, tik labai blogai įrašytas ir todėl sunkiai suprantamas. Fondu yra žinoma, kad savo laiku, rodos dar Vokietijoje, yra išlikusi viena Vydūno įkalbėta plokštelė. Fondas yra labai susirūpinęs, kad minėtoji plokštelė nežūtų ir viešai kreipiasi į visuomenę, kad jei kas ją turi, arba žino, kur ji randasi, malonėtų parašyti "Lietuvos Pajūriui" arba Vydūno Fondo pirmininkui V. Mikūniui 6243 Carol Lane, Palos Heights, IL 60463.

KAI LAIVAS DAR SAVAITĖ PO AUDROS VARTOSI...

Klaipėda. Iki šiol buvome įpratę Klaipėdą bazuoti sovietinio žvejybos laivyno žūklės Atlante aprašymus skaityti daugiau sovietiniame propagandos fone. Ypatingai pasižymėdavo su laivais plaukiantys "Tiesos" ir kitų laikraščių korespondentai, kaip toks Pikturna, Uldukis, Butkus ir kiti. Skaitydavome, kaip spartuliškai viena

ar kita sovietinio žvejybos laivo įgula užbaigia ar pradeda pirmuosius penkmečio metus, kur ir kokie rusai tapo "socialistinio lenktyniavimo" nugalėtojai ir pan. Žinoma, jų reportažuose būdavo ir kritikos, vienas kitur išdrįsdavo ir kai ką gana delikatiniai, beveik glostančiai, papeikti. Tik paskutiniame laikmetyje skaitytojas jų reportažuose jau pradeda matyti tikrą sovietinio laivyno jūreivių sunkų gyvenimą, be herojų. Vienas toks Pikturnos reportažas, pavadintas "Palei Norvegiją" neseniai tilpo "Tarybinėje Klaipėdoje".

Reporteris, visų pirma, aprašo pačią plaukiančią bazę, laivą "Kovinė Šlovė". Tai sovietinis laivas, kuriame, galima sakyti, nėra nieko lietuviško, išskyrus, kad rusų jūreivių daugumoj pasitaiko ir keli lietuviai jūrininkai. Statybos planai sukurti sovietinių, savo viršininkams įtikti norinčių, laivų inžinierių. Stengdamiesi įtikti tik valdantiems, jie tokį laivą užsakę vienoj vokiečių laivų statykloje. Tokie patikūnai visai neatsižvelgę, kad laivu turės plaukioti žvejai, kurie čia gyvens ir sunkiai dirbs ištisomis paromis. Jau dažnai įvairiais laivais plaukiojęs žurnalistas, "Kovinei Šlovei" plaukiant netoli Norvegijos krantų, negalėjo suvokti, kaip jūros audra galėjo išsiūbuoti tokią milžinišką plaukiančią žvejybos bazę. "Šitaip prie Njufaundlendo (pav. žurnalisto iškraipytas) ar Vilties iškyšulio, žarnų nebesurinktumbei..." rašo žurnalistas ir skaičiuoja laivo parametrus: "167 m. ilgio, 24 m pločio, aukštis virš vandens 15 m. reikia manyti dar 10 m. vandenyje, o šiaurės jūros bangėlė vynioja jį kaip marlę ant piršto..." Nenuostabu, kad vienas, tuo laivu plaukęs kapitonas, pareiškė, kad "Kovinė Šlovė" vartosi dar savaitę, audrai praėjus...

Nekoks vaizdas laivo patalpose tokios kelionės metu. Laive tik vienas gydytojas ir du felčeriai, vaistų trūkumas didelis. Ypač jaunesni jūreiviai skaudžiai kelionę pergyvena. Vienas iš jų atsiklaupęs lovoje nebodamas ateistų pašaipos bei keiksmazodžių, žegnojasi pravoslaviškai ir katalikiškai ir meldžiasi: "Pasimelski už mane, geroji mama..."

Taigi, vis dažniau matome, kad komunistinėje dvasioje nuo mažens užauginti žmonės nėra tik antžmogiai ar herojai, kaip juos mums nuolat piešė sovietinė propaganda, bet, paprastai, žmonės kaip ir vienas kitas.

ŠILUTĖS LAIKRAŠTIS NAUJU PAVADINIMU

Šilutė. Šiuo metu ok. Lietuvos miestų ir rajonų laikraščiai visokiais pasiteisinimais "persitvarkydami", kratosi ikišiolinių šabloninių bolševikinių pavadinimų "Lenino Keliu", "Lenino vėliava", "Leninietis", "Komunizmo aušra" ir t.t. ir t.t. Kiek plačiau apie tai jau buvo užsiminta ir pereitame "L.P.-rio" numeryje. Pasirodo, kad dabar Šilutės rajono organas, nors kaip ir visur komunistų leidžiamas, pakeitė savo senąjį pavadinimą iš "KOMUNISTINIS DARBAS" į "PAMARYS!"

Pirmajame PAMARYS numeryje 1988. 8.6 d. rašoma, kad per tiek metų į Kuršių mares Lietuvos upės suplukdžiusios vandens, kad gyvenime atsiradę daug reikšmingų įvykių ir permąnų. Todėl laikraščiu parinktas pavadinimas esąs kraštui būdingesnis, negu ikišiolinis.

SUNKU KAIMO ŽMOGUI

Jau minėtasis PAMARYS susidomėjo, kodėl tokia sunki kaimo žmogaus padėtis.

KALBINIAI KLAUSIMAI

SKALVĖ, SKALVYS - NE
KRUOJOS INTAKAS...

Š. m. "Lietuvos Pajūrio" 78 nr. Viliaus Pėtetaičio straipsnyje, aiškinančiame Rambyno ir Skalvos vardų kilmę, tvirtinama, kad "Tokį pat vardą - Skalvys, Skalvė - užtiksimė ir Šiaulių apylinkėse, prie Kirbailių kaimo, Kruojos upės intakas."

Einant į pietus nuo greta Šiaulių esančio Salduvės piliakalnio per Bertužių, Pročiūnų, Kirbailių, Šilėnų, Monkiškių kai-

Rašoma: "Juk kaimo žmogui blogiausia parduotuvėse. Gimė vaikas, apylinkė kviečia į iškilmingas vardinimas... Reikia vaikui rūbelių, nepasirodys, kad nieko neturi. Puoli į Šilutės ar kito miesto universalinę parduotuvę, išsirenki naujagimių skyriuje patikusį kostiumėlį, o tau sako, tai (Šilutės) miesto gyventojams... Duona kaimo žmogui ne Klaipėdos kepyklos kepa. Ir ne iš tokių miltų, aiškiai matyti, kokia belieka. Šviežia mėsa, dešra kaimo parduotuvėse retenybė. Į švėskną šių produktų atveža nustatytomis dienomis. Nori pasiskaniuoti, stok (Žemdirby), visų gėrybių auginojau, nors iš vakaro į eilę, darbus metęs..."

Isivaizduojame, kaip kiekvieną iš buitės aptarnavimo išskiriamą žemdirbį, tokie mupiginti bolševikiniai šūkių, kaip "Visų šalių proletarai vienykitės!" kurių jis užtinka kiekviename į jo rankas papuolusiame komunistiniame laikraštyje, erzi na kaip kokia raudona drobė. Nenuostabu, kad dabar ir mūsų pajūryje kursuoja naujas Markso šūkis. Šis komunizmo tėvas, prisikėlęs iš grabo ir matydamas kaip komunistiniai kraštai po 70 metų vis dar skursta ekonominėje betvarkėje ir nedatėkliu, nelaiminguosius atjaučia šitaip atsi-prašydamas: "Visų šalių proletarai, atleiskite man!"

VLADAS BAKŪNAS JUBILIATAS

Los Angeles. Vladas Bakūnas, žinomas lietuvių žurnalistas ir veikėjas, š. m. rugsėjo 3 d. Los Angelyje atšventė savo 80 metų gimimo sukaktį. Jubilatas jau Nepr. Lietuvoje buvo tapęs "mūsiškiu" arba, kaip mes sakydavome, "šišioniškiu". O tai todėl, kad jis jau nuo pat jaunų metų buvo susigyvenęs su pajūrio krašto kultūrinio ir politinio gyvenimu. Jis pažino beveik visus Klaipėdos krašto žymesnius - šius veikėjus ir pats dažnai reikėdavosi jų veikime. Kitiems gerai pažįstamas buvo jo balsas, girdimas per Klaipėdos radiją reguliariai pravedamų jūrininkų valandėlių, o dar kitiems žinomas iš jo straipsnių Klaipėdoje išeinančiuose lietuviškuose laikraščiuose ir žurnaluose. Kiek išsamiu apie jubilatą jau rašėme 1983 m. "L. P.-ryje" (Nr. 22). Vladas Bakūnas buvo šaukdys lietuvių atsigręžimui į jūrą. Tat jo nuopelnas Lietuvos jūrininkystės propagandai labai didelis. Jis padarė didelį įnašą į Nepr. Lietuvos prekinio laivyno ir pajūrio krašto istoriją, jei dabar, sulaukęs 80-tus metus, parašytų savo atsiminimus. Visi buvusieji jūros mylėtojai, stebėję ar dalyvavę Nepr. Lietuvos laivyno kūrimo, jam už tai būtų labai dėkingi. Šiam buvusiam nepailstamam Lietuvos pajūrio ir jūros heroldui, atšventusiam savo iškilmingąjį gyvenimo sukaktį, siūnčiame mūsų gražiausius linkėjimus bei sveikinimus.

mų kalvas, - rytinių šlaitų vandenys teka į Mūšą (Kruoja yra jos intakas), o vakarinių - į Dubysą ir Nevėžį.

Kruoja išteka iš Gudelių kaimo ribose esančio Gudelių ežero rytinio pakraščio. Bacionių kaimo ribose tūno Bedugnio, Lukštinio ir Ilgojo ežerėliai, kuriuos jungia (pradedant Bedugnio) upelis, vietos žmonių vadinamas Kruojele. Ji įteka į Gudelių ežerą ir sudaro lyg ir Kruojos pradžią.

Kirbailių kaimas stovi takoskyros viršūnėje apie 1,5 km atstume į vakarus nuo Gudelių ežero ir man 1916-1944 metų laikotarpyje neteko nei girdėti nei pačiam pamatyti ten jokio Kruojos intako, vadinamo Skalva ar Skalviu, nes Kruoja išteka iš visai kitos ežero pusės. Taigi, toks bet kurių upių ar upelių junginys yra visai negalimas.

Jei kur nors ten ir yra tokiais vardais upeliai, bet ne Kirbailių kaimo ribose ir ne Kruojos intakai minėtose apylinkėse. Iš Šilėnų nedidelės pelkės, vadinamos Varlieknio, išteka Skominčius (apie 3 km ilgio upelis) ir teka į Gudelių ežerą, bet jis Skalva ar Skalviu nebuvo vadinamas.

Atrodo, kad virš minėtame tvirtinime yra kur tai įvykusi klaida, kuri prašosi autoriaus patikslinimo.

J. Vaičjurgis

ATSAKO KALBININKAS
V. PĖTERAITIS

Dėl upėvardžio Skalvys, Kruojos intako, Šiaulių apylinkėse pageidaujamo patikslinimo:

Paminėtas upės vardas Skalvys paliudytas trijose lietuviškuose enciklopedijose (Bostoniškėje, Tarybinėje ir Mažoje Tarybinėje), Lietuvos TSR upių ir ežerų vardinė, Hidronimų darybos veikale bei Hidronimų etimologijos žodyne, iš viso šešiose knygose. Pacituosiu iš dviejų šaltinių, nes kiti kartojasi: Vardynas - "Skalvys, Skalvė Šiauliai, Kirbailių k., Kruojos kr." ir Lietuvių Enciklopedija - "Kruojos upės intakai: kair. Skalvys, Šiladėlis, deš. Rimuošė, Obelė, Savelis".

Remdamasis tais šešiais šaltiniais ir minėjau savo straipsnyje Šiaulių apylinkėse esantį upelį Skalvys ir jo variantą Skalvė.

Niekur neteko užtikti J. Vaičjurgio minimą upelį Skominčius. Gal Skominčius kitas variantas buvo Skalvys? Skominčius taip pat sietinas su prūsų (jotvingių) ir lietuvių vardais, plg. Skó-mantas, Skó-minas, Skó-vydas, Skóvilas ir kt.

* * *

"Anksčiau visur dokumentuose, uosto planuose ir raštuose rašėsi Dangė, Dangės upė. Dabar rašo Danė. Kodėl?

Ant kursuojančio keleivinio laivo buvo užrašyta KURŠIŲ MARĖS, planuose rašė MARĖS, ogi dabar rašo MARIOS. Kaip yra teisingai?

R. Vilkas, Miami Beach

KALBININKAS V. PĖTERAITIS ATSAKO
Ar Dangė yra Dānė? Ar Akmena?

R. Vilkas visai teisingai pastebi, kad anksčiau planuose ir raštuose buvo rašoma Dangė, Dangės upė, o dabar - Danė.

Nuo 1252 metų upės vardas paliudytas raštuose, kronikose ar knygose visada su -g- raide, būtent 1252 m. Danga, 1253 m. Danghe, 1280 m. Dange, vėliau žemėla-

piuose 1576 m. Tange, 1735 m. Danngė ir t.t.

Visi užrašymai vokiečių ar vokiškai kalbančių žmonių. Nuo vokiečių pasirodymo prie Klaipėdos iki paskutinių laikų vokiečių vartojamoje kalboje priebalsis -g- buvo tariamas kaip -j- arba kitaip sakant, vokiečių girdimas -j- buvo užrašomas su -g-. Taigi, vokiečiai iš vietinių gyventojų nusiklausę Danja, užrašė 1252 m. Danja, išstardami Danja. Mūsų senelių tar-tasis upėvardis Dan(i)ja, Dania užsikonservavo vokiškai tarime Danje. Bet mūsų protėvių kalba neužsikonservavo, bet toliau vystėsi ir senoji Dania pakitėjo į Danė, kaip iki paskutinių metų vietinių lietuvininkų buvo tariama ir sakoma.

Keleivinis laivas "Kuršių Marės."

Išeitų, kad Dange tinka tik vokiečių kalboje naudoti. Danė - lietuvių kalboje su senesne lytimi Dānija.

Panašiai atsitiko su kitomis Mažosios Lietuvos upėmis. Palygink vokiečių Minje, tark Minje, lietuvių Minė ir senesnė lytis Minija. Taip pat vokiečių Gilge, o lietuvių Gilija (Nemuno atšaka), vok. Skin-gebach, liet. Skimija Minijos kr.

Kitas skaitytojas vėl stebisi, kodėl Danė nesivadina Akmena kaip ji vadinama nuo jos versmių iki Kretingos, Bajorų. Viena, neretas atsitikimas, kad upė turi du ar daugiau vardų. Štai Mažosios Lietuvos didžiausia upė Prieglius turi sekančius vardus: Pisà, dar Myžlė vadinama, Priegliaus aukštupys, Pisališkė tarp Kalėnų ir Plyviškės ir Skarà, kitas Priegliaus vardas. Nemuno žemupys taip pat pakinta į Rusnę, nuo Gilijos iki Atmatos. Arba vėl Vilija vadinama Neris iki santakos su Žeimeną.

Antra Dānė, Dānija yra senesnis vardas užsilikęs nuo prabaltų įsikūrimo prie Baltijos jūros ir Kuršių marių laikų, sietinas su avestų (indoiranėnų) danu - "upė, srovė", tuo tarpu Akmena vėlesnis vardas. Akmena jau iš tų laikų, kada upes vadino pagal jų aplinką, išvaizdą ar panašiai. Kadangi aukštupys akmenuotas, tai vardas visai vietoj. Be to, baltų laikais ir vėliau akmenys susiję ir su mūsų protėvių tikėjimu, kad akmenys kupini stebuklingų galių. Taigi, Akmena baltų laikų vardas, o Dānija - prabaltų laikų.

IŠ "PERSITVARKYMO NAUJIENŲ"

Kaip įvairiuose ok. Lietuvos rajonuose taip ir Klaipėdoje įsikūrusi "Lietuvos TSF persitvarkymo sąjūdžio remimo grupė" š. m. liepos 7 d. išleido savo pirmąjį biuletenį pavadinimą **PERSITVARKYMO NAUJIENOS**. Pradinis leidinys kuklus, tik dvi ejų puslapių. Bet koks laimėjimas, kai viešai platinimo biuletenio leidėjai, klaipėdiškiai žurnalistai Tomkus, Žiabkus, Česulienė, Kudarauskas, Šikšnius ir Ašmonaitis, iki šiol nebuvo suimti ir išvežti į tolimas, civilizuotame pasaulyje su pasibaisėjimu minimas, "tarybinio" režimo vergų stovyklas.

Kelios ištraukos iš šio istorinio leidinio, kuris numatomas reguliariai spausdinti spaustuviėje. Iš jų matome, kad sąjūdis daug dėmesio skiria ekologinėmis problemoms, vandenų užteršimui, gamtos augalų, miesto gatvėms jų senųjų vardų sugrąžinimą.

LAIKAS ATSIMERKTI

"Skurdžioje aplinkoje užauga žmogus, ilgą laiką to nežinojome? Ar tiesiog užmerkėme akis? Raškėme paplentėse rojus obuolius ir pažinome - šviną. Iš liepų ir medetkų žiedų bitės ėmė nešti radioaktyvų medų. Saulės ir vandens vonios tapo kelialapiu į sanatoriją.

Visi žinome, kad buvo uždrausta maudytis kai kuriuose Klaipėdos paplūdimiuose. Ar nebus taip, kad netrukus matysime jūrą tik televizorių ekranuose ir pasakosime apie ją savo vaikams kaip stebuklingą Aladino lempą? Persitvarkymas atvėrė duris viešumai ir demokratijai. Tik žinodami tikrąją padėtį, galime ieškoti būdų, kaip ją taisyti. Kaip tik todėl 1988 metų liepos 6 dieną uostamiesčio kūrybiniai darbuotojai, neabejingi miesto likimui, susirinko aptarti opiausių ekologijos problemų. Taip gimė Lietuvos TSR Persitvarkymo Sąjūdžio remimo grupė Klaipėdoje.

...26 Klaipėdos miesto įmonės per metus išmeta 66 milijonus 124 tūkstančius kubinių metrų nutekamųjų vandenų... Neapaprastai užterštas tvenkinys prie Jono kalnelio. Laboratoriniai vandens tyrimai parodė, kad 1988 metų balandžio mėnesį esant vandens temperatūrai 6-8 laipsnių šilumos vandens užterštumas 20 kartų viršijo leistinas normas, o vasarą, kai vanduo išyla iki 20-23 laipsnių, užterštumas viršija leistinas normas 50 kartų."

R. Vilka klausia: Ant laivo buvo užrašyta Kuršių marės, planuose rašė marės, ogi dabar rašo marios. Kaip būtų teisingai?

Abi lytys teisingos: Mārės ir Māriuos. Bet pamariškams ir pajūriškams įprastesnė ar artimesnė lytis Marės "Haff, Kurisches Haff". Žvejai tik marėmis plaukia, tik marėse žvejoja. Kuršaitis, Rėza ir kiti Mažosios Lietuvos rašto žmonės tenaudėjo mārės. Pajūrio žemaičiai taip pat nežinojo mārės. Drevenėje naudojo vienaskaitos formą mārė "Haff."

Toliau nuo Marių ir Jūros lietuviai pažinojo tik mārės, kiek kita reikšmė "dideli vandenys, jūra, užtvėntas vandens plotas ir panašiai", kaip Kauno marios.

Tad kopomis atskirti nuo jūros vandenys tevadintinos mārės Kuršių marės, o didelis užtvėntas vandens plotas mārės: Kauno marios.

KAM BRANGUS VYDŪNAS

"Jau pusmetį Klaipėdoje veikia "Vydūnistų" klubas, įsikūręs Klaipėdos Kultūros fondo. Klubo nariai, pasiskirstę grupėmis rūpinasi nacionalinio tautinio vydūnistikos literatūros tvarkymo, Mažosios Lietuvos istorinio-kultūrinio palikimo klausimais. Neseniai Respublikinis Kultūros fondas patvirtino "Vydūnistų" klubo įstatus.

"Vydūnistai" organizavo Vydūno 120-ųjų gimimo metinių minėjimą Šilutėje, atidarė vydūnistikos ekspoziciją Kintuose, pasatė paminklinį akmenį ten kur gyveno didysis filosofas ir rašytojas.

"Vydūnistai" renka kiekvieno mėnesio 22 dieną 18 val. LTSR valstybinės konservatorijos Klaipėdos fakultetuose. Visus kam brangus Vydūno atminimas, kviečiame į būrį."

PER ISTORIJOS BANGAS

"1988 m. balandžio mėnesį oficialiai pripažintas Senųjų laivų klubas "Budys", veikiantis prie Kultūros fondo. Laivinin-kai iškėlė tokią veiklos programą: rinkti eksponatus jūrine tematika, restauruoti senuosius laivus, propaguoti jūreivystės istoriją."

LANGĄ Į MARIAS

Žmogus turi prisiliesti prie savo tautos ir krašto istorijos. Iš vadovėlio apie ją galima tik sužinoti, bet pajauti jos neįmanoma... Uostamiesčio Klaipėdos istorija ir 1252 m. pastatyta pilis - neatskiriamos. Bet ar gali klaipėdiečiai pasigirti matę bent pilies griuvėsius? Deja. Piliavietės teritorija priklauso Bandomajai laivų remontui imonei. Čia neteisėtai įsikūrė šios įmonės lentpiuvė, sandėliai, unikalūs XVII-XVIII a. požeminiai fortifikaciniai įrengimai naudojami civiliniai gynybai. Jau 20 metų visuomenė reikalauja atiduoti pilį miestui. Tuo klausimu vykdomasis komitetas dar 1974 m. priėmė sprendimą. Tačiau lentpiuvė, civilinės gynybos įrengimai trukdantys iš miesto patekti į pilį, stūkso iki šiol... Žūsta kita pilies dalis, užstatyta naujais pastatais, užpildtos ir taip menkos gynybinio kanalo liekanos.

...Mes reikalaujame išskeldinti BLRI iš Klaipėdos tvirtovės teritorijos. Atstatyta pilis - mūsų miesto pradžią pradžiai - turėtų tarnauti visų klaipėdiečių rekreaciniais poreikiams.

Pagaliau atverkime langą į marias!!!

GRAŽINKIME ISTORINIUS VIETOVARDŽIUS!

Iš 170 Klaipėdos gatvių pavadinimų, pokario metais dėl įvairių priežasčių pasikeitė net 100 (!). Kai kurie senieji istoriniai pavadinimai siekia net XV amžių. Mūsų visų pareiga grąžinti šį istorinį lobį. Pirmuoju žingsniu šia kryptimi laikytume M. Melnikaitės ir Pergalės gatvių senųjų pavadinimų sugrąžinimą. Pirmoji iki dabartinės S. Daukanto gatvės ir toliau vadinosi I. Kanto ir Palangos vardais o dabartinė Pergalės - Akmenų Pylimo, kuri taip vadinosi dar XVIII amžiuje. Dabartinė Uosto gatvė nutiesta per buvusį Vytės (Vītės) kaimą, kuris minimas dar XV amžiaus viduryje. Savo protėvių pagerbimui privalome pakeisti Mogiliovo gatvės pavadinimą į Sandūžių. Naujasis

JONAS DAMBARAS†

Š. m. rugpjūčio 31 d., 72 metų sulaukęs, Toronte mirė Jonas Dambaras. Palaidotas rugsėjo 3 d. per Išganytojo bažnyčią lietuvių kapinėse Anapilyje. Tai buvo retas ir nuostabus žmogus, kokį tik galėjome sutikti, einant šiuo žemiškuoju keliu. Sau užsibrėžtą krikščionišką principą ir lozungą - "Koks tu krikščionis, jei nenori kitam padėti", - jis praktikavo iš visos širdies. Priegto buvo jau nuo jaunų dienų skautas, vėliau skautų vadovas, tai skautybėje jo principus dar labiau stiprino.

A. a. Jonas Dambaras skyrė visą savo laisvą laiką lietuvių ir lietuviškam veikimui. Vargu, ar buvo Toronte žinomesnė organizacija, kurioje jis nedalyvaudavo, ar parengimas kurį jis nebūtų padėjęs organizuoti, atlikti praktiskus darbus. Nebuvo leidinio, kurio jis nebūtų padėjęs platininti, pažįstamo ligonio kurio nebūtų lankęs. Su dideliu nuoširdumu jis ir jo žmona Marija ilgus metus globojo Maž. Lietuvos patriarcho Jankaus dukrą Elzė ir aklą sūnų Kristupą. Ypač a. a. Jonas juos važinėdamas teikė jiems didelę paslaugą. Kaip žmogus vėlionis visuomet buvo giedrios nuotaikos. Tą nuotaiką stengėsi išlaikyti net ir tada, kai jo kūne pradėjo reikštis pirmieji nepagydomos ligos simptomai. Tik paskutiniu ligos metu, daktarų įtaigojamas, jis pradėjo pasitraukti iš veiklos. A. a. Jonas Dambaras buvo biržietis ir kilęs iš pasiturinčių ūkininkų šeimos. Baigęs gimnaziją, studijavo Dotnuvos žemės ūkio akademijoje. 1947 m. atvyko į Kanadą. Atlikęs sutartį miškuose, 1952 m. atsikėlė į Torontą, kur vedė klaipėdietę Mariją Mėgytę.

Sunku isivaizduoti Toronto lietuvišką organizacinį gyvenimą be a. a. Jono Dambaro. Pasigesime ir mes, kurie turėjome progos pažinti šį taurų krikščionį, skautą, draugą ar ir tik pažįstamą. Gilią užuojautą reiškiamo jo žmonai Marijai, dukrai Kristinai, jos vyrui bei kitiems giminėms ir artimiesiems.

mikrorajonas išaugo šalia šio pavadinimo senkapių. Gali sukelti tik nuostabą tokie pavadinimų sukeitimai kaip buvusį Locmanų į Jūrininkų, Tomo į Kastyčio, Pipiro į Mažąją. Beje kunigas Pipiras XIX išleido lietuvių kalbos vadovėlį. Buvusią Šlevio (Schlewies) pavadinome Žvejybos. Pirklys Šlevis visą savo gyvenimą uždirbtą palikimą paaugojo Klaipėdos tvarkymui ir miesto rotužės restauravimo darbams.

Visai nepagrįstai gatvę kertančią Gintaro Pelkes (Bernsteinbruch) žvejų kaimą pavadino Lakstučiu. Malūno gatvė, kurioje dar šio amžiaus pradžioje veikė 19 malūnų vėjinės lentpiuvės apdorodavo miškę medžius, pavadino Nemuno."

IŠ 17 a. MAŽOSIOS LIETUVOS GYVENIMO

Iš neskelbtų Prof. Dr. GAIGALAIČIO (1870-1945) užrašų

Anais laikais, apie 1600 metus, Prūsų Lietuvoj buvo labai mažai bažnyčių ir kunigų. Parapijonys tuomet labai menk tepažino ir tesuprato religinį gyvenimą ir tikėjimą. Jų dasinis aprūpinimas buvo labai silpnas, taip, kad daugel lavonų būdavo laidojama kaip maita. Todėl vyriausybė nutarė įvesti vizitacijas ir taip sektantams įrodyti jų klaidas, bei pagraudenti arba ir tinkamai mubausti žynius, bluznytus, raganius, kraujagėdystę, nešvarybę dirbančius, laidotuvėse girtaujančius.

Pirmoji generalinė vizitacija įvyko 1638 m. Įsūtės apygardoje. Vizitatoriams buvo įsakyta ištirti: a) ar kunigai su parapijiečiais gyvena santaikoje, b) ar daboja ma bažnytinės tvarkos ir c) ar bažnyčių trobesiai tinkamai užlaikomi.

Komisijos recesai pareiškė, kad lietuviai atšvenčią sekmadienius darbai, kad retai bažnyčias lankantys, kad pamaldų metu šnekučiuojantys ir po bažnyčią vaikščiojantys. Nuspręsta išleisti įsakymus, kad pamokinus parapijiečius "Tėve mūsų..." ir 5 katekizmo dalis, bausti juos už sakramento nepriėmimą, o už jų keikimą "uždaryti į turmą" (bokštą). Žiemos metu bent vienas vaikas iš kiekvieno kaimo privalėjo lankyti mokyklą. Keturi pamaldingi ūkininkai, taip vadinami parapijų patobeliai, turėjo patarnauti kunigui. Jie atsikartotinai buvo varginami kunigų, dažnai įsakomais darbai ir prie to dar baudžiami. Negana to dar ir dvarininkai išnaudodavo patobelius.

Kunigai buvo pamėgę peikti lietuvius, o šie šalindavosi nuo anų ir eidavo šliūbavotis (tuoktis) pas katalikus. Kunigas Motėjus Pretorius, Bretkūno anūkas, rašė apie anų laikų lietuvius, kad jie tingūs ir kytrūs (vylingi). Jie esą vagiliai ir girtuokliai, apie Dievą nežinantys, ant kunigų pabarimų nepabojantys, iš putų apie ateitį sprendžiantys, didžioje skerstuvėse puotaujantys, visokius žyniavimus ir žadėjimus darantys ir sėjant bei dagojant prie niekybių laikantys. Lietuviai įvairiai išpeikiami, berods taipojau ir vokiečiai. Jie visi neišmintingumais lengvai prieinami. Taip mirusieji drauge į grabą gauna adatą ir siūlų, kad ten galėtų rūbus lopytis, taipojau dar ypatingai rūbų ir kurpių. Keturias savaites po mirimo kviečiama į šermes su vaišiniu. mėsa, duona, žuvimis ir kiaušiniais, o tai labiausiai spalių mėn. Čia namų tėvas, kaip maldininkas laimina dagotų javų pėdas ir dėkoja už dagos pradžią, pasilabydamas bei užgerdamas. Tada varpų vainiką uždeda galingiausia ir praščiausia ant galvos, priegtam pagarbina ir meldžiasi Žeminei dš dievaitės, kad palaimintų darbą ir jį saugotų. Taip daroma galvijus uždarrant, kuliant, skerdžiant, taipgi trobą įkuriant.

Bažnyčia su kunigais niekaip neįstengė ir nesugebėjo atpratinti lietuvius nuo senojo tikėjimo ir ant krikščionumo patraukti. Tat kunigai ir valdžios ūrėdai spaudė lietuvius baudžiavomis, lažais, visokiais ap-

sunkinimais, kaip net ir bažnyčios bei maldų valandų lankymais. Taip kiekvieną sekmadienį reikėdavo du kartus į bažnyčią ir maldų valandas eiti.

Mete 1700 buvo labai guodžiamasi kunigais, kad jie tarp savęs nesutinkantys, girtaujantys, keliantys aplinkui, nesirūpinantys savo parapijomis.

Tais pačiais metais tapė puotavimai ir girtavimai uždrausti, o pamaldos sekmadieniais pirm piet ir po piet įvedamos. Vairiai turėdavo daug darbų, todėl negalėdavo lankyti mokyklą. Iš viso būdavo per daug darbo, priegtam pinigineis bausmėmis žmonės iki kraujo išsunkti. Leppneris rašo, kad daugel maldingų lietuvių lankantys labiausiai du kart į metus Dievo stalą. Jie gana katalikams prilinkę, švenčia kai kurias nepriprastas šventes, kaip Jurgines, keliaujantys į svetimas bažnyčias ir net į Lietuvą. Sergant siunčia kai kada pas žynius (červotojus) žolių (vaistų) parnešti.

Ir raganos buvo patarimo prašomos. Kada karalius Friedrichas Pirmasis dar padidino mokesčius, ūkininkai pulkais persikėlė į Lietuvą ir Lenkiją, o ūkininkystė sublogėjo, daug laukų liko pūsti.

1699 m. tapė mokytojams uždrausta paravinėti degtinę. Jie šalia mokytojavimo dar būdavo ar skerdžiai ar amatininkai.

1728 m. karalius įsakė kunigams, kad nemokančius skaityti nepriimtų išpažinties, nei kūmais, taipojau nesujungtų.

MAŽOSIOS LIETUVOS KAIMO GYDYTOJAI

Jonas Skvirblysprisimena

Kaip pasakojo mano tėvelis, Budviečių kaimo, Priekulės valsčiaus ganyklose gyveno senesnio amžiaus moteris su dukteria. Jodvi turėjo namuką ir kiek žemės. Ganyklos turėjo durpyno sluoksnį ir pavarą bei rudenį patvindavo. Tuomet skrendančios žasys patvankose apsistodavo pailsėti. Bet kai ganyklų vanduo išdžiūdavo, pievos pasipuošdavo miriadais laukinių gėlių, kurias ana moteris rinkdavo. Įvairiose žolelėse ji atrasdavo vaistų visokioms ligoms. Pvz., kai koks pasiutęs šuo įkasdavo žmogui ar gyvuliui, skubiai paimti bobutės vaistai apsaugojo kitus nuo šios baisios ligos, nežiūrint ar tai buvo žmogus ar gyvulys.

Kartą Grėžių kaimo malūnininko Kūberto sūnus, eidamas iš malūno į namus, buvo pasiutęs šuns įkastas. Niekas nesikreipė pagalbos ir tik už pusės kilometro ganykloje gyvenančią moterį. Ir taip šitas jaunuolis tapo pavojingas ne tik namiškiams, bet ir kaimynams. Vieną dieną jis šoko nuo antro aukšto ir, kritęs ant akmenimis grįsto kelio, užsimušė vietoje.

Kartą duktė prašiusi motinos, išduoti jai įvairių vaistų paslaptį, bet ji nesutikusi, sakydama: "Dukrele, kai aš mirsiu, tu viską gausi, bet ne dabar."

Bet atsitiko taip, kad vieną dieną, išėjusi rinkti gėlių, ji sukritė ir mirė. Taip įvairių vaistų iš žolelių sudėtys, buvo palaidotos kartu su senute.

Kitos rūšies gydytojos Mažoj Lietuvoj užsiimdavo įvairiais "apskaitymais" ir gaminavo vaistus iš perdegusių medžių anglių ar ir medžių lapų, kaip ažuolų, beržų

ir kt. Jos "gydydavo" visokias - pagydomas ir nepagydomas ligas, užkrečiamas ar neužkrečiamas. Ir taip daugel žmonių mirdavo nepagiję.

Vėliau atsirado ir sakytojų, kurie savo poteraviu mėgindavo žmogui suteikti sveikatą, ar tai padėdavo, ar ne. Bet atlyginimas buvo geras. Taip Pikočių kaime gyveno sakytojas Klovukas (Klovs), kuris pavasarį ir rudenį daugiau buvo pakeliui pas ligonius, negu rūpinosi savo ūkiu. O, visgi, jis gyveno pasiturinčiai.

Tėvelis pasakojo mums, vaikams, kaip jo tėvas gavo tokį didelį dantų skaudėjimą, kad iš skausmo pradėjo kalbėti nesąmones. Tada motina siuntė mano tėvelį, kuriam galėjo būti kokių 12 metų, parnešti iš vienos bobutės skausmui numalšinti vaistų. Kelias pas ją buvo ilgokas apie 1 km ir reikėjo eiti per tankius krūmus.

Kai tėvelis išėjo jau buvo pavakaris ir pradėjo temti. Jis bijojosi toliau eiti, bet be vaistų nenorėjo grąžti. Baimėje jam šovė į galvą mintis pačiam vaistus pagaminti. Ypač, kad jau buvo kartą matęs, kaip jie atrodo. Tat paėmęs su savim nešamą bonką, iš griovio pasėmė vandens, nusiplovė keletą žilvičių šakelių, jas mulpo ir smulkiai supiaustęs įkimšo į butelį. Po to kai jis butelį sukratė, "vaistai" atrodė neblogesni kaip bobutės gaminami. Sugrįžęs jis pasislėpė prie virtuvės lango ir klausėsi, kas viduj kalbama. Taip, praėjus ilgesniam laikui, jis išgirdo motinos susirūpinimą. "Kur tas vaikelis galėjo dingti, kad negižta." Tada tėvelis pagalvojo, kad laikas eiti į vidų. Bet jis atrodė per daug sušalęs. Sumanė bėgti aplink namus, kad namiškiams atrodytų sušilęs, lyg visą kelią būtų bėges...

Kai pabėgiojęs ir sušilęs, įbėgo į namą ir teisinosi, kad bobutė nebuvusi namuose, kad tekę laukti jos sugrįžtant, o kol ji vaistus sutaisiusi, dar užtrukę.

Žinoma, mano senelis turėjo greit paimti "vaistų" ir kelias dienas iš skausmo neužmerkęs akių, greit po to užmigo. Ir kitą dieną visi skausmai buvo dingę ir vėliau nebepasikartojo. "Vaistų" sudėtis išliko paslapyje. Šią "vaistų" istoriją mano tėvelis mums vaikams yra daug kartų pasakojęs.

Galiu ir aš papasakoti, kaip kartą pasi-

S. Šemerys

VYDŪNO GYVENIMAS

Vydūno 120 Metų Gimimo Sukaktį Minint

(Tąsa, žiūr. "L.P." Nr. 79)

Minionis plaukė lietuviai ne tik iš Tilžės ir artimesnių apylinkių, bet ir iš visos Prūsų Lietuvos ir net iš Didžiosios Lietuvos rinkdavosi į draugijos vakarus. Tuo būdu daug kas iš ten parsinešdavo namo rimtus paskatinimus ir skleidavo juos tarp draugų ir pažįstamų. Paskutiniaisiais metais prieš karą įvairių rūšių lietuvių draugijos kūrėsi įvairiose vietose ir ruošdavo savo "vakarus" beveik kiekviename didesniame Prūsų Lietuvos punkte. Tačiau atvykti į Tilžę į Giedotojų Draugijos šventes laikė sau už pareigą kiekvienas, kuriam nors šiek tiek rūpėjo lietuvių judėjimo reikalai. Tuo būdu ši draugija tam tikru atveju tapo viso judėjimo centru Prūsų Lietuvoje.

Retai kur draugijos veikimas masėje buvo kaip čia tik vieno vienintelio įžymaus vyro darbas. Be Vydūno jokių būdu negalima nė įsivaizduoti Lietuvių Giedotojų Draugijos.

Galima sakyti, kad Vydūnas yra labai daug prisidėjęs prie to, kad Mažosios Lietuvos atbudimas vis ir vėl tapo tikru tautos kultūros atbudimu, kad šis atbudimo judėjimas įgijo tokį ramų ir drausmingą vyksmą. Tik jo nuopelnas, kad Prūsų Lietuvoje nebuvo jokių pramuštgalvių išsišokimų ir ekscesų prieš vokiečių valdančius sluoksnius. Čia nebuvo jaučiama neapykantos esamai tvarkai ir noro griauti, kas kliudo. Visų obalsis buvo: ne revoliucija, bet evoliucija, ne griovimas ir ardymas, bet pažanga ir tobulėjimas.

5. SĄMONĖJIMAS

"Tikrasis sąmonės giedrėjimas įvyksta tikrai, žmogui kaupiant savo asmenybės branduolį visas dvasios-sielos galias ir jas tad reiškiant likimais, manymu, mintimis, žodžiais ir veiksmais." (Gimdymo Slėpiniai ir veikimais. psl. 81).

"Šeštame septynmetyje mano sveikata

gydžiau. Buvo taip. dar vaikui esant, koį aušo skaudus mazolis, arba, kaip mes sakydavome, "vištakis". Su laiku, jo atsirado daugiau ir man, ar tai einant, ar bėgant, sudarydavo didelių skausmų. Kiek galėjau, mirkydavau karštame vandenyje, paskiau mėgindavau juos išlupti. Bet jų vis daugiau atsirasdavo.

Buvau labai nusiminęs. Pavasariui atėjus, saulei žemę kaitinant, vieną saulėtą dieną atsisėdau prie prūdo ir, nieko negalvodamas, tarp varlių perų mirkinau savo kojas. Taip kelias dienas tai nesąmoningai darydamas, pastebėjau, kad mazoliai dingo. Jeigu man šiandien reikėtų pasakyti kas man padėjo, ar varlių paleisti skysčiai, ar prūdo vanduo, negalėčiau pasakyti. Bet jei tai būtų paliepusi kuri nors vaistus gaminanti bobutė, būčiau sakęs, kad ji pagydė, lygiai kaip mano tėvelio pagaminti dantų vaistai pagydė senelį.

Šiandien pagalvoju, kad senovėje būta keistenybių, kaip ir ana žoleles rinkusi bobutė, kuri savo vaistais sugebėdavo nuo pasiutligės užkrėtimo kitus apsaugoti. Bet buvo ir daug tokių, kurios per apgaule išviliodavo iš žmonių pinigus.

muolat stiprėjo." - taip pradeda Vydūnas šio laikotarpio atsiminimus. - "Sukauptą mokslą stengiausi tikrai įsigyti, pats sakydamas iš jo viešas kalbas arba rašydamas visokius rašinius. Susipažinau ir asmeniškai su Dr. R. Steineriu ir su jo mokslais kuriuos jis vadino Anthroposophe. Bet giliau manęs nepatraukė. Tikrai gily įspūdį padarė į mane Dr. Fr. Hartmannas, kurio ir asmenybė man buvo labai maloni." (Atsiminimų laiškas).

Jo susidomėjimas metafizika ir moderniąja teosofija studentavimo laikais išsiplėtojo dabar iki to laipsnio, kad jis ne tik giliai prisisunkė to mokslo, bet ir vėliau kiek net ir pats tapo uoliu ponios Blavackės (Madame Helena Petrovna Blavatsky) ir ponios Bezantienės (Madame Mrs Annie Besant) pasekėju ir pradėjo karštai skleisti teosofijos mokslą ir populiarinti lietuvių visuomenėje.

Pradedant 1905 metų sausio mėnesiu Vydūnas pirmąsyk mūsų literatūros pasaulyje išėjo aikštėn su didingai ypatingu "Šaltiniu", kuris tais ir dar kitais 1906, 1907, 1908, 1909 metais buvo "Kas antrą mėnesį išeinąs raštas pavestas gilesniam gyvasties išpažinimui." To dvimėnesinio viršelėje buvo sidabrinėmis raidėmis atmuštas šitoks skelbimas: - "Išpažinimas yra gyvastis. Kas ant gilesnio išpažinimo parėjęs yra, to gyvastis tvirtesnė. O toks gyvastis reiškias labiausia broliškoj meilėje.

Išpažinimas randasi kaip kokia dovana, kad pašalinama, kas jo kilimą nuslegia. Kan žmogui reikia daryti, jei tų slogų nusikratytų, tas iš žilos senatvės lig šiandien aukštais tikybos (vieron) ir kitais mokslais sakoma.

Iš tokių mokslų šitas raštas savo skaitytojams dalelėmis padės.

Bet ir tik tie galės iš jo naudos turėti, kuriems ne per žema pasirodys kitų paraginimai būti." (1905 m. 1 nrs. Šaltinio viršelis).

Idomus yra ir 1906 m. "Šaltinio" skelbimas, kuris skamba šitaip: "Pro kan Šaltinis leidžiamas? Šaltinis tur ypatingą savo tikslą. Jis imasi svarbiausiais klausimais, bet jis nenor atliepimus kokiame - nors moksle surasti.

Berods jame talpinami visokie tikybos, philophijų, gamtos ir kitoki mokslai iš seniausių ir paskiausių laikų. Vienok tai ne todėl daroma, jeib skaitytojai juos už teisingus priimdami sau ramiai gyventų, kaip tai šiandien paprasta, bile tik "mokslo turi", bet jeib skaitytojai būtų paraginti savo viduje kitokiais pastoti, bandyti savo vidaus žmogystėje ant aukštesnio, dieviško laipsnio užkopti, nuo kurio gyvastis už viena didele vienybe, žmonija už didelę brolija išpažįstama.

Todėl ir nėra teisinga sakyti, būk "Šaltinis" išleidžiamas jeib kokia svetima tikyba, koks naujas mokslas pažįstamas tap tų. Įvairius mokslus apie tan pati dalyką tyrinėdamas gali veikiau sumanyti, kaip reikia dėtis, jeib viduje, savo žmogystėje, pakiltum, nauju žmogum pastotum.

O todėl "Šaltinio" pranešimai ir nenor būti akiai pri-imami. Tokiu būdu žmogus

savo išminties pajėgas tik nužudo. Bet jie nenor būti be pasiduodančio mėginimo atmetami. Žmogus, visada taip veikdamas, pasilieka ne-išmanėliu, o kad ir visus mokslus "žinodams" (Ibid).

Dr. Franz Hartmann buvo vienas iš tų, kuriuos Vydūnas labiausiai mėgo skaityti. Aplamai jo skaitymas baigdavosi gražesnių vietų sulietuvinimu. Iš pirmųjų dviejų "Šaltinio" metų puikiausiai galima pastebėti Vydūno dvasios raidą: pradedant vertimais eita į imitacijas, sekimus, kompiliavimus, iki pagaliau pasiekiant visiško originalumo kūrinio "Mūsų Uždavyns." Iš kitų filosofų ir rašytojų, kurių mintimis jis mito, gali būti paminėti: Jakob Boehme, Edwin Boehme, Wilhelm Boelsche, L. Bulwer, Giordano Bruno, Blavatskė, Cavé, Divan -I- Hafis, Eckhardt, Charles Johnston, W. Q. Judge, Kerning, Tamošius iš Kempės, Laotse, Michael de Molinos, Mejnour, Mahadharata, Manu, Bhagavad Gytą Paracelsus, Abū Ali Qalander, Platonas, Ramakrišna, Zephyrus etc.

Tai buvo metai, kada jis krikščioniškame moksle buvo suradęs gilesnę prasmę, nors dar nebuvo atsiskyręs nuo krikščioniškosios bažnyčios, bet jau visai viešai pasirodė kaip teosofijos išpažintojas ir teosofinio mokslo platintojas popularizatorius Mažojoje ir Didžiojoje Lietuvoje.

Bet visoj Lietuvoj jis pradėjo garsėti su pirmąja savo teosofiškąja brošiūra "Visatos sąranga", kuri išėjo iš spaudos 1907 m. Tai buvo vidutiniško dydžio 32 pusla-pių knygutė: čia svarbiausias mintis jam įkvėpė dr. Franz Hartmann, Chatterji, Weber, H. P. Blavatskė, Th. E. Willson, A. Besant ir kt. Taip pat pasiremdamas šiais rašytojais pridėdant dar Wilh. Boelsche, Charles Johnaton, W. Q. Judge tais pat metais jis išleido dar šias grynai teosofijos mokslo brošiūras: "Slaptiną žmogaus didybę", "Mirtis ir kas toliau", ir "Žmonijos kelias" atspaudai iš tų pat metų "Šaltinio" (1-6 nr.). Tais pačiais metais lygiagrečiai su šiuo perdėm teosofiškai nuteiktuoju rašymo palinkimu pasirodė "Kur pro ts?", komedija vienu veiksmu.

1908 metai, kuriais pasirodė svarbi teosofinė knyga "Likimo kilmė" 100 psl., buvo kartu ir vieni iš vaisingiausių jo dramatinė kūryboj ir, galima sakyti metai, kuriais pasirodė jo monumentalinis kūrinys "Prabočių Šešėliai", jo paties apsisprendimo metai, metai jo sąmonėjimo į tikrus, neįkalbėtus jo sielos reikalavimus ir gabumus, persimainymo ir mąstytojo į poetą, bent norėtas pasikeitimas: nes niekados Vydūnas nebuvo paliojęs būti mąstytoju, niekados nepatapęs visiškai naiviu poetu. Nors gana aiškiai, nors ir gana šviesiai jau senai jis praktikavo iš mažens ne naujame jam poetinės kūrybos pasaulyje, tačiau tik nuo dabar jis daug sąmoningiau pradėjo žengti savo valios nuspręstu vidutinio įsitikinimo keliu, kuriuo jau šis keiturasdešimtmetis kūrėjas buvo daugiau kaip dešimts metų ėjęs ir klaidžiojęs.

(Bus Daugiau)

Lietuvos Pajūris

Redaktorius Anasas Lymanas
217 Bedbrook Ave, Montreal -West
P. Q. H4X 1S2 Canada